

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 2 września 2019 r.

Pozycja 167

POSTANOWIENIE z dnia 15 maja 2019 r. Sygn. akt Ts 29/19

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Leon Kieres,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej R.K. o zbadanie zgodności:

art. 183 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2018 r. poz. 2286) w zakresie, w jakim „pozwala uznać za czyn zabroniony pod groźbą kary, składanie zleceń lub zawieranie transakcji, zgodnych ze szczególnymi regulacjami ustalonymi dla obrotu giełdowego przez spółkę prowadzącą rynek regulowany dokonywanych między akcjonariuszami notowanej na giełdzie spółki, które to zlecenia lub transakcje wpływają na wielkość obrotu akcjami spółki i mogą wpływać na pozycję spółki w publikowanych przez spółkę prowadzącą rynek regulowany indeksach, lecz nie wprowadzają lub nie mogą wprowadzać innych inwestorów w błąd co do ceny akcji”, z art. 42 ust. 1 w związku z art. 2 i w związku z art. 47 i art. 21 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

nadać dalszy bieg skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej, wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 15 lutego 2019 r. (data nadania), R.K. (dalej: skarżący) wystąpił z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia.

2. Skarga konstytucyjna została wniesiona w związku z następującym stanem faktycznym.

Skarżący i jego małżonka są akcjonariuszami spółki Boryszew S.A. Od maja 1996 r. akcje spółki Boryszew S.A. są notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych. W marcu 2012 r. spółka została ujęta po raz drugi w indeksie WIG 20. Uchwałą nr 200/2012 z 5 marca 2012 r. w sprawie zmiany „Szczegółowych Zasad Obrotu Giełdowego” (dalej: Zasady Obrotu) Zarząd Giełdy Papierów Wartościowych wprowadził do obrotu giełdowego zlecenie typu cross. Uchwałą Zarządu Giełdy Papierów Wartościowych z 17 października 2012 r. (nr 1038/2012), w § 36 Oddziału 8 Rozdziału 8 Zasad Obrotu w Systemie UTP sprecy-

zowano, że zleceniami typu cross są zlecenia z limitem ceny realizowane na sesjach giełdowych w transakcjach zawieranych na podstawie dwóch przeciwstawnych zleceń z tym samym limitem ceny, złożonych w tym celu jednocześnie przez tego samego członka giełdy w imieniu i na rachunek dwóch klientów tego członka giełdy albo w imieniu i na rachunek tego członka giełdy oraz jego klienta.

W 2013 r. istniało realne ryzyko, że spółka akcyjna Boryszew opuści indeks WIG 20. W okresie od 19 do 30 kwietnia 2013 r. na sześciu spośród ośmiu sesji, pomiędzy rachunkiem prowadzonym przez Dom Maklerski PKO BP na rzecz skarżącego a rachunkiem prowadzonym przez ten sam Dom Maklerski na rzecz małżonki skarżącego, zawarte zostały 24 transakcje typu cross dotyczące akcji spółki. Transakcje te miały istotny udział w dziennych obrotach i wywarły znaczący wpływ na obraz rynku ze względu na wysokość wolumenu obrotów. Celem nadrzędnym tych transakcji było zawyżenie obrotów akcjami spółki, umożliwiające jej utrzymanie się w indeksie WIG 20.

Komisja Nadzoru Finansowego 7 maja 2013 r. podjęła uchwałę o przekazaniu do publicznej wiadomości informacji o zaistnieniu okoliczności wskazujących, że na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie dokonano manipulacji akcjami spółki akcyjnej Boryszew, polegającej na składaniu zleceń i zawieraniu transakcji wprowadzających w błąd co do rzeczywistego popytu, podaży lub ceny instrumentu finansowego.

Sąd Rejonowy w T., w wyroku z 21 listopada 2017 r. (sygn. akt [...]) orzekł, co następuje:

– „przyjmując, że [skarżący i jego małżonka] dopuścili się czynu polegającego na tym, iż w okresie od 19 do 30 kwietnia 2013 r., działając wspólnie i w porozumieniu, w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru dokonali manipulacji akcjami spółki Boryszew S.A. poprzez polecenie złożenia zleceń ustalonemu pełnomocnikowi do rachunku i osobiste składanie zleceń oraz zawieranie transakcji mogących wprowadzić w błąd co do rzeczywistego popytu i podaży, a także z zamiarem wywołania innych skutków prawnych, niż te, dla osiągnięcia których faktycznie jest dokonywana dana czynność prawna, tj. czynu stanowiącego występki z art. 183 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2014 r. poz. 94; dalej: u.o.i.f.) w związku z art. 12 [ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2016 r. poz. 1137; dalej: k.k.)], na podstawie art. 66 § 1 i 2 w związku z art. 67 § 1 k.k. warunkowo umarza postępowanie karne wobec nich na okres dwóch lat tytułem próby” (punkt I sentencji);

– „na podstawie art. 67 § 3 w [związku] z art. 39 pkt 7 k.k. w związku z art. 43a § 1 k.k. orzeka wobec każdego z oskarżonych świadczenie pieniężne na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w wysokości po 60 000 złotych”; (punkt II sentencji);

– „zasądza od każdego z oskarżonych na rzecz Skarbu Państwa po 100 zł tytułem opłat sądowych i obciąża ich wydatkami postępowania po połowie”; (punkt III sentencji).

Po rozpoznaniu apelacji od powyższego orzeczenia, wniesionych przez oskarżyciela publicznego, pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego, pełnomocnika skarżącego oraz pełnomocnika małżonki skarżącego, Sąd Okręgowy w T. wyrokiem z 13 września 2018 r. (sygn. akt [...]):

– zmienił punkt I zaskarżonego wyroku w ten sposób, że „czyn przypisany oskarżonym wyczerpuje znamiona art. 183 ust. 1 [u.o.i.f.] w brzmieniu określonym w tekście jednolitym tejże ustawy z dnia 15 września 2017 r., (Dz. U. z 2017 r. poz. 1768)” (punkt I lit. a sentencji);

– „eliminuje z opisu czynu ustalenia o działaniu oskarżonych «także z zamiarem wywołania innych skutków prawnych niż te, dla osiągnięcia których faktycznie jest dokonywana dana czynność prawna»” (punkt I lit. b sentencji);

- w pozostałym zakresie utrzymał w mocy zaskarżony wyrok sądu pierwszej instancji (punkt II sentencji);
- zasądził od oskarżonych po 100 zł „tytułem opłat za drugą instancję oraz obciąża ich wydatkami postępowania odwoławczego po ¼ części każdego z nich” (punkt III sentencji);
- zwolnił oskarżyciela posiłkowego od obowiązków ponoszenia kosztów sądowych za drugą instancję i całością wydatków związanych z apelacjami oskarżyciela publicznego i oskarżyciela posiłkowego obciążył Skarb Państwa (punkt IV sentencji).

3. Zaskarżony przepis w kwestionowanym zakresie, zdaniem skarżącego narusza jego prawo do ochrony prawnej czci i dobrego mienia (art. 47 Konstytucji), prawo do ochrony własności (art. 21 ust. 1 Konstytucji), zasady zaufania jednostki do państwa i stanowionego przez nie prawa, zakazu nadmiernej ingerencji oraz określoności przepisów prawa (art. 2 Konstytucji), a także wynikającą z art. 42 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji zasadę podlegania odpowiedzialności karnej wyłącznie za czyn zabroniony przez ustawę w czasie jego popełnienia.

4. Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 21 marca 2019 r., skarżący został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez doręczenie 5 egzemplarzy pełnomocnictwa szczególnego do sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej, a także reprezentowania skarżącego w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym.

Skarżący wykonał powyższe zarządzenie w przepisany terminie.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072, ze zm.; dalej: u.o.t.p. TK), skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymogom.

2. Przedmiotem zaskarżenia w niniejszej sprawie uczyniono art. 183 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2018 r. poz. 2286, ze zm.; dalej: u.o.i.f.), który stanowi: „Kto wbrew zakazowi, o którym mowa w art. 15 rozporządzenia 596/2014, dokonuje manipulacji, o której mowa w art. 12 tego rozporządzenia, podlega grzywnie do 5 000 000 zł albo karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5, albo obu tym karom łącznie”.

W myśl art. 15 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku (rozporządzenie w sprawie nadużyć na rynku) oraz uchylającego dyrektywę 2003/6/WE Parlamentu Europejskiego i Rady i dyrektywy Komisji 2003/124/WE, 2003/125/WE i 2004/72/WE (Dz. Urz. UE L 173 z 12.06.2014 r., s. 1, ze zm.; dalej: rozporządzenie 595/2014) zabronione jest dokonywanie przez każdą osobę manipulacji na rynku lub usiłowanie dokonywania manipulacji na rynku. Z kolei art. 12 ust. 1-2 tego aktu normatywnego zawiera opis zachowań uznanych za manipulację; zgodnie zaś z ust. 3 tego przepisu – w załączniku I do rozporządzenia 596/2014 „[d]o celów stosowania ust. 1 lit. a) i b), bez uszczerbku dla rodzajów zachowań określonych w ust. 2, w załączniku I [do rozporządzenia 596/2014] określa się niewyczerpujący wykaz okoliczności wskazujących na stosowanie fikcyjnych narzędzi lub innych form wprowadzania w błąd lub podstęp oraz niewyczerpujący wykaz okoliczności wskazujących na wprowadzanie w błąd oraz utrzymanie cen”.

Jako wzorce kontroli skarżący powołał art. 42 ust. 1 w związku z art. 2 w związku z art. 47 i art. 21 ust. 1 Konstytucji.

3. Trybunał stwierdza, że analizowana skarga konstytucyjna spełnia przesłanki warunkujące przekazanie jej do rozpoznania merytorycznego, gdyż:

1) została sporządzona w imieniu skarżącego przez radcę prawnego (art. 44 ust. 1 u.o.t.p. TK);

2) skarżący:

a) wyczerpał przysługującą mu drogę prawną (art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK), ponieważ wyrok Sądu Okręgowego w Toruniu z 13 września 2018 r. (sygn. akt [...]) jest prawomocny i nie przysługują od niego żadne zwykłe środki zaskarżenia,

b) dochował przepisanego terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej (art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK), albowiem odpis wymienionego wyżej wyroku został doręczony pełnomocnikowi skarżącego 15 listopada 2018 r., a skarga została wniesiona 15 lutego 2019 r.,

c) prawidłowo określił przedmiot kontroli (art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK), wskazał, które konstytucyjne prawa i wolności oraz w jaki sposób – jego zdaniem – zostały naruszone (art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p. TK), a także przedstawił w tym zakresie stosowne uzasadnienie (art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p. TK).

4. W ocenie Trybunału skarga konstytucyjna nie jest obciążona nieusuwalnymi brakami formalnymi, o których mowa w art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p. TK, zaś sformułowane w niej zarzuty nie są oczywiście bezzasadne w rozumieniu art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p. TK.

Istota problemu poruszonego przez skarżącego sprowadza się do ustalenia, czy niezgodne z Konstytucją jest uznanie za czyn zabroniony pod groźbą kary składania zleceń lub zawierania transakcji – zgodnych ze szczególnymi regulacjami ustalonymi dla obrotu giełdowego przez spółkę prowadzącą rynek regulowany – dokonywanych między akcjonariuszami notowanej na giełdzie spółki, które to zlecenia lub transakcje wpływają na wielkość obrotu akcjami spółki i mogą wpływać na pozycję spółki w publikowanych przez spółkę prowadzącą rynek regulowany indeksach, lecz nie wprowadzają lub nie mogą wprowadzać innych inwestorów w błąd co do ceny akcji. Kwestionowany art. 183 ust. 1 u.o.i.f. nie wskazuje wszystkich znamion czynu zabronionego, albowiem określa tylko adresata normy prawnokarnej i sankcję za jej naruszenie. Co do znamienia określającego stronę przedmiotową przepis ten odsyła do art. 15 i art. 12 rozporządzenia 596/2014.

W związku z powyższym należy zauważyć, że art. 183 ust. 1 u.o.i.f. – w kontekście art. 12 ust. 1 lit. a ppkt (ii) rozporządzenia 596/2014 operującego pojęciami o niejednoznacznej konotacji – może uniemożliwiać właściwą rekonstrukcję normy karnej w zakresie wskazanym przez skarżącego.

Wziąwszy powyższe pod uwagę, dyskwalifikacja formalna analizowanej skargi konstytucyjnej na etapie wstępnej kontroli w istocie wykraczałaby poza ramy art. 61 ust. 1 i 4 u.o.t.p. TK.

W związku z powyższym – na podstawie art. 61 ust. 2 u.o.t.p. TK – postanowiono jak w sentencji.